

Ole Jensens prædiken 5. søndag efter trinitatis

Taler

Ole Jensen
Dr. theol, professor i dogmatik
og domprovst

Dato

5. juli 2015

Sted

Vor Frue Kirke, Københavns
Domkirke

Omstændigheder**Prædikentekst**

Lukasevangeliet kapitel 5, vers 1-11

Salme

Se, nu stiger solen af havets skød

Martin Luther og Johan Hus

Vores tekst handler om en syndig mand, Peter, der bliver kaldet til at gå med bud om Kristus, til trods for at han er dødelig skræmt over det og ikke føler sig værdig til det. Jesus udvælger ham alligevel til sin apostel. Ja, men skal man da ikke frygte Gud og gøre sig fortjent til hans gunst?

Som ung var *Martin Luther* munk, og han følte sig heller ikke værdig, når han målte sig på Guds bud i Biblen. Så han skælvede i angst for Guds dom. Han studerede Skriften og bad og bad døgnet rundt og forsagede alle goder og glæder for det. Han gik ud fra, som alle andre på den tid, at man kunne vinde Guds gunst ved fromme øvelser, også kaldet gode gerninger. Men han blev aldrig tilfreds med sig selv. Det var aldrig godt nok, og hans angst for fortabelsen voksede kun, jo mere han stræbte efter at blive værdig til nåden.

Men så opdagede han noget. At være god er at elske sin næste selvforglemmende. Men han sad jo mutters alene i sin klostercelle. Der var slet ikke nogen næste der. Alt, hvad han foretog sig, foretog han sig alene for sin

egen skyld. Og jo mere han bestræbte sig på at blive et bedre menneske, jo mere selvoptaget og selvkredsende blev han. Det var det stik modsatte af at glemme sig selv for et andet menneskes skyld.

De gode gerninger hører til ude i den daglige virkelighed i familie og på arbejde blandt andre mennesker. Det indså han. Han endte med at kalde klostervæsenet for en ugudelig misforståelse, og han opgav munketilværelsen og blev gift og stiftede familie.

Samtidig indså han, at vi ikke kan formilde Gud med vore såkaldte gode gerninger, så han til gengæld giver os sin nåde. Han indså, at han hidtil havde set Gud som en himmelsk kræmmer, der fører bog over hvert menneske med et regnskab med plus og minusside. Hvis synderne vejer tungere end de gode gerninger, giver det røde tal på bundlinjen, og mennesket fortages. Hvis der er overskud af gode gerninger, belønnes man med nåden.

Det var den helt omvendte verden. Det opdagede han. Gud er ikke en nærig købmand, men en far som iler den angrende søn i møde og tilgiver ham alt – sådan som i lignelsen om den fortabte søn. Vi er som den angrende søn, "det eneste, vi har at give, er hjertets inderlige tak, al anden gerning her i live, den er at yde alt for lak" (alt for mangelfuld) – som det hedder i Kingos salme (nr. 745). "Nåden vi for intet få, det er den pure lykke", som Grundtvig skriver et sted (ikke i Salmebogen). Nåden er ikke belønning for gode gerninger, den skænkes os *på trods af* vores mangel på selvforglemmende kærlighed. Så stor er Gud.

Dermed brød Luther helt grundlæggende med datidens pavekirke. Den levede ligefrem økonomisk af folks fortabelsesangst og af den religiøse misforståelse, at man kan fortjene sig nåden. Det var kommet så vidt, at det helt bogstaveligt kunne ske ved at betale penge til kirken. Det kaldtes aflad. Nogle af os kan huske fra skolen, at der var afladshandlere dengang – i Tyskland særlig en, der hed Tetzl, der formulerede linjen: "Når daleren i kisten klunger, straks sjælen ud af skærsilden springer." Det var dette groteske udslag af misforstået kristentro, som gav stødet til, at Luther den 31. oktober 1517 slog sine 95 teser op på kirkedøren i Wittenberg, hvor han udfordrede hele det pavekirkelige system. 500-året for det skal vi fejre nu i år.

I pavekirken stod kirken og dermed paven mellem det enkelte menneske og Gud. Kirken forvaltede nåden på Guds vegne og delte den kun ud til dem, der

efter kirkens opfattelse var værdige til det. Hvis kirken nægtede et menneske nåden, var det fortabt. Alt det ville Luther afskaffe. Det enkelte menneske har direkte adgang til Gud, og det er ikke kirken, der bestemmer, om det er værdigt til at modtage Guds nåde. Kirken har ikke magt til at bestemme, om et menneske fortabes eller frelses.

Det var en bombe under pavekirken. Ikke så sært, at der blev sat alt ind for at lukke munden på Luther. Paven udsendte en bandbulle mod ham. Og kejseren erklærede ham for fredløs på rigsdagen i Worms i 1521, hvor han nægtede at tilbagekalde sine ord. En fredløs har enhver lov at dræbe. Og Luther reddede alene livet, fordi en af datidens fyrster skjulte ham på et af sine slotte.

Kirken havde erklæret, at Luther var en kætter. Og straffen for kætteri var at blive brændt levende på bålet. Det var Luther fuldt ud vidende om, da han på rigsdagen havde udtalt de berømte ord: "Her står jeg. Jeg kan ikke andet."

Perspektivet i Luthers reformation er så aktuelt som nogen sinde. I Danmark er stress blevet en folkesygdom. Selvom vi hører til verdens mest velstående lande, er der et ord, der går igen og igen, ordet vækst. Vi skal for enhver pris blive endnu mere velstående.

Vi skal arbejde mere og forbruge mere, svinge dankortet noget mere. Som om vi ikke har rigeligt i forvejen, de allerfleste af os i hvert fald. Alting skal effektiviseres, herunder arbejdspladserne. Folk styrter af sted. Alle har travlt. De unge familier kan ikke nå det hele. Dagligdagen er blevet et ræs. Skilsmisserne flourerer. Og folk går ned med stress i hobetal.

Jeg tror, det skyldes, at det moderne menneske er holdt op med at tro på, at der findes en himmel. Der findes kun denne verden, som vi kan konstatere og undersøge med videnskab og bearbejde med teknik. Det hinsidige er forsvundet. Vi er lukket inde i dennesidighed. Men så er vi jo kastet tilbage på os selv. Så skal vi selv skabe vores tilværelse. Så er det alene vores egen fortjeneste, når det går os godt. Og det er vores egen skyld, når det går os skidt. Vi er blevet vores egen lykkes smed, helt og holdent. Vi skal præstere os til at være gode nok og føle os gode nok. Masser af unge ubefæstede sjæle føler ikke, de er gode nok. De bliver

ramt af skyld, angst, stress og selvmordstanker. Jeg læste lige, at i hver gymnasieklasse er der gennemsnitligt mindst én, der har forsøgt selvmord! Livet er blevet til et præstations-helvede – som det var for Luther i hans klostercelle!

Så her er Luthers opgør på sin plads. Vor følelse af at være noget værd – vort selvværd – er ikke noget, vi skal præstere os til. Det får vi skænket – af den nye dags komme med nye kræfter, som vi sang i første salme i dag (nr. 754), af dem, der elsker os og tager os, som vi er. Men først og sidst får vi det skænket af livets herre, af Jesu Kristi far, for hvem hver eneste af os er en unik skabning, som han elsker uden forbehold – *selvom* vi ikke er værdige til det.

Luther slap for kætterbålet. Hundrede år tidligere havde han en forgænger, der ikke var så heldig. Han hed *Johan Hus* eller *Jan Hus*. Han levede i Tjekkiet, i Prag. I morgen for 600 år siden, den 6. juli 1415, nægtede han, akkurat som Luther, at tilbagekalde sin kritik af pavekirken og blev erklæret for kætter. Men i modsætning til Luther slap han ikke for den barbariske straf. Den fyrste, der hidtil havde støttet ham, så ikke længere sin politiske fordel i at beskytte ham.

For nogle år siden skulle jeg begrave en kær ven. Han havde det svært med kristendommen. Han kunne ikke stille noget op, sagde han engang imellem, med det der med syndernes forladelse og det evige liv. Og hvad skal man så sige som præst ved hans bære? Til alt held havde jeg gemt et brev fra ham fra for mange år siden. Han var forfatter, og jeg havde anmeldt en af hans bøger i et tidsskrift. Jeg havde rost bogen. Den handlede om et menneske, hvis liv begyndte i stor lykke, men som derefter gik meget ondt igennem for at ende i en ny forklaret lykke. Jeg gjorde opmærksom på, at det jo svarede til det gamle kristne forløb fra skabelse over syndefald til frelse. Han svarede mig i et brev, hvor han takkede mig – det havde han ikke tænkt på. Men så føjede han det til, som jeg havde hørt ført, at han ikke kunne stille noget op med det der med syndernes forladelse og det evige liv.

Men straks derefter skrev han, at der var nogle ord af en schweizisk digter fra 1800-tallet, som han aldrig havde glemt, og som havde trøstet ham mange gange i en sort stund, og så citerede han ordene. Digteren hed Conrad Ferdinand Meyer, og de citerede ord stammede fra et digt – om Johan Hus! Det handler

om de allersidste øjeblikke, inden faklerne antænder bålet, han er bundet fast på – om de tanker, der går gennem hans hoved. Ordene lyder: "Nu er enden nær. Men mit ærinde og mine ord er allerede rykket op højt over menneskehænder for Guds trone."

Hvordan i alverden kunne disse ord have betydet så meget for min ven? Det funderede jeg over. Nu vidste jeg, at han havde haft et liv med en meget lykkelig tidlig barndom, men senere med mange svære år med opbrud og brud, bl.a. en ulykkelig skilsmisse. Måske hørte han i de citerede ord, at "den sidste dom over mit liv skal ikke fældes af andre. Der findes en højere appelinstans, hvor man kan få en retfærdig dom". Ja, der kunne måske ligge endnu mere i ordene. Min ven havde måske haft skyldkvaler, som mange mennesker har over noget, der ikke kan gøres godt igen. Der kunne være ting, han ikke kunne tilgive sig selv – det kender jeg i hvert fald til. Ofte er vi selv vores egen mest ubarmhjertige dommer. Så kunne der ligge i ordene, at "den sidste dom over mit liv skal ikke fældes af andre, men *beller ikke af mig selv*. Der findes en højere appelinstans, hvor man kan få ikke blot en retfærdig dom, men *en barmhjertig dom*"! – Men hvis det ikke er klokkeklar forkyndelse af syndernes forladelse, så ved jeg ikke, hvad det er. Og det var ham, der havde sagt, at syndernes forladelse ikke sagde ham noget!

Og han var ikke færdig. Der var et par linjer til, som gik gennem Johan Hus' hoved før den forfærdelige død, ord om en utrolig fortrøstning i en situation, hvor enhver anden ville være rædselsslagen. De lød: "Nu kommer den store ro. Dér (inde bag døden) leder et hejretræk ind til den evige vår. De (hejrerne) kender vej og retning. *Min sjæl, hvad vil du mer?*" Men hvad var det andet end klokkeren forkyndelse af det evige liv?

Tænk sig at kunne sige som Johan Hus ifølge digtet lige før den forfærdelige død: "Min sjæl, hvad vil du mer"! Tænk, hvis vi troede lige så fast på det evige liv! Så ville jo al vort stræb og stress forsvinde som dug for solen. Så var alt jo sagt! Hvis vi stolede som Hus på, at i liv og død står alt i Guds barmhjertige faderhånd, så ville der ikke være noget, der kunne ramme os af ulykker. Der ville ikke være noget at frygte, og vi ville kunne tage hver dag, som den kommer uden at forlange andet og mere og frem for alt ikke have så travlt med at nå dit og dat!

Denne historie kunne jeg så på en lempelig måde tage med i min begravelsestale.

"Frygt ikke"! Husk det! Amen.

Kilde

"Tilskikkelser og livsbetagelse – prædikener og refleksioner", s. 156-162. Ole Jensen; red. Sanne Thøisen. Jensen & Dalgaard. 2017

Kildetype

Dokumentation i bogværk

Tags

5. søndag efter trinitatis, Første tekstrække, Prædiken, Prædikener fra 2000-tallet

URI

<https://www.dansketaler.dk/tale/ole-jensens-praediken-5-sondag-efter-trinitatis>